

XUÂN VỀ XÓM ĐẠO THA LA

NGUYỄN VĨNH LONG

1.

Những ngày cận Tết trời Sài Gòn se se lạnh. Cái lạnh mang theo chút nắng hanh làm đẹp hơn bao chiếc áo len buổi sáng những con đường. Khóa học cuối năm chấm dứt bằng đêm văn nghệ của đại học sư phạm liên trường hai ban xã hội và khoa học. Tôi dự định nán lại thành phố vài ngày rồi về quê ăn Tết với gia đình bên nội như mọi năm. Thật tình tôi không biết mình nán lại vài ngày để làm gì? Thành phố này chẳng còn gì để tôi lưu luyến, để tôi ngồi lại nhìn mọi ước vọng của mình đã bỏ ra đi. Lòng người rộn rã cho một mùa xuân tới, sao lòng tôi sóng vỗ tiễn đưa người. Lúc đó tôi thật sự buồn và không hiểu vì sao? Người con gái nói yêu tôi, viết bao nhiêu lá thư tình thương nhớ, cho nhau tất cả không gìn giữ tưởng chừng như gắn kết một đời. Rồi bất chợt xa lìa, bất chợt lấy chồng không một lời nói chia tay..? Tuổi trẻ thế hệ chúng tôi đã đi qua quá nhiều ly biệt, quá nhiều mát mát mà suốt đời vẫn mãi chưa tìm được câu trả lời thỏa đáng, tại sao? Vài tuần lễ trước người đó có hẹn gặp nhau lần cuối, tôi im lặng chối từ. Thôi cần gì phải bận lòng nhau thêm nữa, để mai này nổi đau sẽ ngấn vết da non! Đang lúc chẳng biết làm gì để giết thời gian chờ đợi thì "Thịnh râu" ghé

chơi và rủ tôi đi về thăm quê cậu mợ của hắn ở Trảng Bàng, Tây Ninh. "Thịnh râu" là tên của Nguyễn Trần Thịnh học chung lớp với tôi, có bộ râu mép đẹp không khác gì tài tử điện ảnh Trần Quang của Việt Nam. Thịnh chơi đàn guitar tuyệt vời, nên luôn được bầu làm trưởng ban văn nghệ của khoa. Tuy không phải là nhóm bạn "ăn thề", nhưng tôi và Thịnh cũng rất thân thiết qua các sinh hoạt báo chí văn nghệ. Hơn nữa lớp Việt Hán của trường sư phạm năm đó cũng chẳng có bao nhiêu sinh viên...

Trảng Bàng, nghe đâu chỉ là một huyện nhỏ khoảng giữa đoạn đường từ Sài Gòn đi Tây Ninh. Tôi không nhớ là Trảng Bàng có gì lạ để ghé thăm nên định thoái thác nằm nhà. Nhưng Thịnh vừa năn nỉ vừa hứa hẹn nhà cậu mợ hắn là một nơi, nếu không đi là tiếc một đời..! Tôi nghi ngờ gặng hỏi, nơi nào mà phải tiếc cả một đời? "Xóm đạo Tha La... Là xóm đạo Tha La, toa nhớ đến gì chưa?", Thịnh đáp ngắn gọn. Là dân gốc trường Tây, Thịnh thường dùng "moa, toa" với bạn bè quen thân.

Xóm đạo Tha La, tôi thắng thốt. Đây là bài thơ "Tha La Xóm Đạo" nổi tiếng của nhà thơ Vũ Anh Khanh, mà hầu hết học sinh sinh viên đều biết đến và yêu mến. Bài thơ càng phổ biến hơn khi được nhạc sĩ Dzũng Chinh phổ nhạc với ca khúc có cùng tên "Tha La Xóm Đạo" (1964). Năm sau đó 1965, lại được nhạc sĩ Sơn Thảo phổ thành ca khúc "Hận Tha La" và nhạc sĩ Anh Tuyền cũng phổ bài thơ thành ca khúc "Vĩnh Biệt Tha La". Cả ba ca khúc đều nổi tiếng.

Được biết, "Tha La" xuất phát từ "Schla" trong tiếng Khmer, có nghĩa là trạm, nơi nghỉ. Địa danh này nay thuộc xã An Hoà, huyện Trảng Bàng, Tây Ninh. Trong chiến tranh chống Pháp, Tha La đã chịu bao khói lửa tang thương. Tha La vắng vẻ lại càng vắng thêm bóng người, phủ lên khắp xóm làng nỗi buồn cô quạnh, xót xa. Cho tới nay thân thế của nhà văn, nhà thơ Vũ Anh Khanh vẫn còn là một bí ẩn, người ta chỉ biết ông tên thật là Võ Văn Khanh, sinh năm 1926 tại Mũi Né, quận Hải Long, tỉnh Bình Thuận. Năm 1954 ông tập kết ra miền Bắc và mất năm 1956. Trong giai đoạn từ năm 1945 đến năm 1950, Vũ Anh Khanh là một cây bút chuyên viết truyện ngắn và tiểu thuyết. Tác phẩm của ông gồm truyện dài như Nửa Bò Xương Khô, Bạc Xỉu Lìn, Cây Ná Trắc và các truyện ngắn như Đầm Ô Rô, Sông Máu, Bên Kia Sông... Tuy nhiên bài thơ "Tha La Xóm Đạo" mới làm cho rất nhiều người nhớ đến tên tuổi của ông mãi tận sau này.

"Tha La Xóm Đạo" là một bài thơ dài, viết theo lối hợp thể, đoạn mở đầu là ngũ ngôn, rồi chuyển sang tám chữ, sau đó thành kịch thơ và kết thúc bằng hai câu thất ngôn. Lời thơ giản dị, chân thành. Nhịp điệu của bài thơ nhẹ nhàng như lời tâm tình đã làm rung động tâm hồn của nhiều độc giả ngay lúc chào đời.

" Đây Tha La xóm đạo
Có trái ngọt cây lành
Tôi về thăm một đạo
Giữa mùa nắng vàng hanh
Ngậm ngùi Tha La bảo:

– Đây rừng xanh rừng xanh
Bụi đùn quanh ngõ vắng,
Khói đùn quanh nóc tranh
Gió đùn quanh mây trắng,
Và lửa loạn xây thành..." (*)

2.

Đi xe đò từ bến xe miền đông Sài Gòn đến quận lỵ Trảng Bàng mất hơn hai tiếng, dù chỉ cách khoảng năm mươi cây số. Trên chuyến xe ngày cận Tết đã nghe ngọt ngào mùi bánh mứt, mùi bột thơm của những ổ bánh mì Sài Gòn treo trước ghé ngồi của tôi và Thịnh. Tôi chợt thấy lòng lâng lâng, háo hức giữa không khí rộn ràng của mùa xuân. Khoảng gần mười một giờ trưa, chiếc xe đò bỏ chúng tôi xuống gần chợ Trảng Bàng, nằm dọc theo trục lộ chính giữa Sài Gòn và Tây Ninh. Vài em bé trai lẫn gái đầu đội chiếc nón cũ, áo nhiều vết vá, da sạm nắng gió chạy đến nài nỉ Thịnh và tôi mua những bọc bao lì xì, thiệp chúc Tết in sẵn và mấy gói mứt dừa, mứt gừng, mứt bí... thật đáng thương. Đã thấy chung quanh chợ Trảng Bàng những khẩu hiệu màu đỏ quen thuộc, những dãy hàng dưa hấu, những chậu hoa mai, vạn thọ, cúc vàng... bày la liệt dọc lề đường. Thịnh dẫn tôi đi men theo hông chợ, về phía bến xe lam nằm khuất phía sau.

Hai đứa lên chiếc xe lam lộ trình Trảng Bàng - An Hòa - Phước Chỉ. Con đường đi qua những dãy nhà thưa, qua ngôi trường trung học phổ thông Trảng Bàng với ngôi đồ tường vôi vàng khá khang trang. Đường tráng nhựa kéo dài độ vài trăm mét thì rẽ tiếp vào con đường đất đỏ mà phía sau những chiếc xe gắn máy, xe lam là bụi tung mù màu đất. Quãng đường gập ghềnh, nhà ở thưa thớt và gần như không còn hàng quán nào dọc theo. Bây giờ tôi mới thấm thía mấy câu thơ của Vũ Anh Khanh vẽ lên hình ảnh thôn làng trên đường vào xóm đạo: " Bụi đùn quanh ngõ vắng / Khói đùn quanh nóc tranh". Nắng bụi hanh hanh trong những ngày cận Tết, sao chợt nghe lòng thoáng những băng quơ..!

Chiếc xe lam dừng lại, thả Thịnh và tôi ở đầu con ngõ. Tôi đã thấy nóc ngôi giáo đường cao phía trước trong màu nắng vàng tươi của mùa xuân. "Nhà thờ họ đạo Tha La đó!", Thịnh hát đầu ra đầu, "Chút nữa tụi mình vào thăm lễ buổi chiều". Căn nhà cậu mợ của Thịnh nằm lọt vào phía sau hàng rào dâm-bụt màu đỏ thắm. Khu vườn cây ăn trái chung quanh, tôi thấy nhiều mít, cây xoài, cây ổi và những bụi tre, trúc xanh mượt lả ngọn theo từng cơn gió thoảng cuối năm. Gia đình cậu mợ Sơn cùng ba người con (hai trai, một gái) vui mừng chào đón hai đứa tôi. Nhà khá rộng, làm nghề đan tre gia truyền, với nhiều ảnh Chúa Jesus và Đức Mẹ Maria treo quanh tường. Thật ra gia đình cậu mợ Sơn có năm người con, hai con trai lớn đều có gia đình riêng ở Tây Ninh, mừng Một mới về thăm nhà chúc Tết. Phía sau nhà chứa toàn là tre và tre. Những cây tre đã vút sẵn thành từng cọng dài lóng mỏng, rồi từng bó tre vẫn còn nguyên lá xanh tươi. Thúng tre, sàng bằng tre, bình đựng đồ bằng tre, khung ảnh tre... tất cả sản phẩm thủ công làm bằng tre thật đẹp, sắc sảo. Hai ấm nước nóng được nấu nhanh, Thịnh và tôi thay phiên nhau tắm gội sạch bao nhiêu bụi đỏ đường xa.

Hình ảnh con đường đất đỏ quận lỵ Trảng Bàng

Rời nhà khoảng bốn giờ chiều, chúng tôi đi về phía nhà thờ. Người hướng dẫn là Ngọc Liên, cô em gái họ của Thịnh. Đang học lớp 12 trung học Trảng Bàng, Liên hơi ốm dáng dong cao, mái tóc cắt ngắn với đôi mắt đen lánh trong sáng, thánh thiện. Trong chiếc áo dài trắng sờn bâu cổ và khủy tay, Ngọc Liên thật dễ thương, xinh đẹp. Có thể do nhiều tưởng tượng, nhưng khi nhìn Liên tôi thấy có nhiều nét giống bức ảnh Mẹ Maria trên tường nhà nàng..!? Sau khi tắm rửa, ăn trưa với tô bánh canh thịt băm, tôi cũng tươi tỉnh hẳn lên. Dọc hai bên đường đi vào nhà thờ họ đạo là những cây dương xanh cao, hàng cột mai già đã được ngắt lá chen lẫn mấy bụi tre, trúc xanh rì. Không hiểu sao tôi vẫn thấy trong không khí rộn ràng cận Tết, Tha La vẫn có nét hoang sơ heo hút, buồn buồn.

Trước mắt tôi là ngôi giáo đường có đôi chút cũ kỹ, cổng tường vôi mới quét sơn màu vàng với bốn chữ lớn "Họ Đạo Tha La" màu trắng trên cao. Cây thập tự giá lớn dựng trên bờ tường đá phía bên trái của cổng, tạo một nét đặc biệt của ngôi nhà thờ họ đạo. Những chiếc lồng đèn hình ngôi sao nhiều màu sắc, treo dọc theo cổng vào bên trong khuôn viên nhà thờ. Phía trong là ngôi thánh đường trang nghiêm hai mái ngói sẫm, tường vách đá xám với tháp chuông vuông vức uy nghi và thật đẹp. Tôi đã thật sự đến Tha La, thật sự bước những bước chân vào bài thơ của Vũ Anh Khanh, như một giấc mơ đời có thật. "Anh Hoàng thấy xóm đạo Tha La thế nào? Có như những gì anh tưởng tượng qua bài thơ không?", Liên đứng lại nhìn tôi cười hiền lành hỏi.

Như bị đọc được ý nghĩ, câu hỏi bất ngờ của Liên làm tôi lúng túng. Bài thơ cho tôi nhiều tưởng tượng một xóm đạo Tha La tươi đẹp nên thơ với trái ngọt cây

lành, với rừng xanh ngổ vằng. Và rồi Tha La tràn ngập trong khói lửa của cuộc chiến tranh, của chia ly, của điêu tàn và đầy nước mắt.

"... Tha La hỏi:

- Khách buồn nơi đây vắng?

Không, tôi buồn vì mây trời đây trắng!

- Và khách buồn vì tiếng gió đang hờn?

Khách nhẹ cười, nghe gió nổi từng cơn

Gió vi vút, gió rợn rùng, gió rít

Bỗng đâu đây vắng véo von tiếng địch

Thôi hết rồi còn chi nữa Tha La!

Bao người đi thề chẳng trở lại nhà

Nay đã chết giữa chiến trường ly loạn!" (*)

Nhưng hiện trước mắt tôi là một xóm đạo Tha La nhỏ bé yên bình, chút heo hút hoang sơ, chút hiền hòa tĩnh lặng. Cả xóm làng họ đạo như được những rừng tre, trúc xanh tươi bao bọc vây quanh. Không biết tự bao giờ, chiến tranh đã tràn về nơi đây nhưng chung quanh tôi bây giờ không nhìn thấy những dấu vết đạn bom, lửa khói của một xóm đạo ven rừng. Mỗi lần có cơn gió mùa thổi lên, là xóm đạo như vang vang khúc nhạc lá của ngàn tre... Cả một Tha La chùng chùng như không quá trăm căn nhà dọc theo ngôi thánh đường cao, ngự giữa thôn làng. Tha La còn đẹp hơn ngoài đời với hình ảnh đôn hậu mộ đạo, thiết tha tình người của gia đình cậu mợ Sơn và cả nụ cười ánh mắt của Ngọc Liên. Tôi nói với anh em Thịnh và Liên ý nghĩ của mình và dĩ nhiên giữ lại phần sau về cô gái nhỏ. "Đúng thế anh ạ! Chính đấy là lịch sử của Tha La, là hình ảnh của người xóm đạo!", không như Thịnh giọng bắc của Liên thật nhẹ, dễ cảm lòng người.

Qua khỏi nhà thờ họ đạo, con đường đất dẫn sâu vào thôn làng càng hun hút với những cơn gió mùa khô nhạt nắng chiều. Chắc nhìn thấy khuôn mặt thần thờ của tôi, Ngọc Liên thường dừng lại và cắt nghĩa tên của từng loài hoa dại mọc dọc ven đường. Nâng trong tay một cành hoa sim màu tím nhạt, Liên đưa cho tôi: "Tặng anh hoa sim rừng của xóm đạo, của Tha La"! Gió mùa hiu hắt của khu rừng thưa thổi cuốn hút bụi đường, vẩn vơ tà áo trắng của người con gái. Mùi nắng hanh khô đượm hương con gái ngát ngậy trong gió chiều nhẹ lơi... Nhà cửa cũng thưa dần, vắng hơn người đi lại. Ngọc Liên cho hay đã cuối xóm đạo Tha La, phía trước là ven rừng qua xã khác. Chợt đâu tiếng chuông đổ liên hồi, thức tỉnh cả không gian trầm mặc chung quanh. Mãi mê đưa tôi đi thăm xóm đạo đã lờ mờ buổi lễ chiều, cả Thịnh và Ngọc Liên dừng lại, quay về phía nhà thờ cúi đầu và đưa tay làm dấu thánh giá. Những người giáo dân đi đường cũng làm như vậy. Tất cả sinh hoạt đều như ngừng lại, mọi người trang nghiêm hướng về giáo đường cầu nguyện, dọc theo xóm đạo chiều cuối năm.

Đứng cúi đầu lặng im bên cạnh Ngọc Liên, tôi chợt nghe đâu đây tiếng vọng của từng cơn gió mùa, thổi lao xao ngàn lá động ven rừng:

"- Viễn khách ơi!
Hãy dừng chân cho hỏi,
Nắng hạ vàng ngàn hoa gạo rưng rưng

Đây Tha La, một xóm đạo ven rừng
Có trái ngọt, cây lành, im bóng lá
Con đường đỏ bụi phủ mờ gót lạ
Ngày êm êm lòng viễn khách bơ vơ!
Về chi đây? Khách hỡi? Có ai chờ?
Ai đưa đón?
- Xin thưa, tôi lạc bước!

Không là duyên, không là bèo kiếp trước
Không có ai chờ, ai đón tôi đâu!
Rời quạnh hiu, khách lặng lẽ cúi đầu
Tìm hoa rụng lạc loài bên vệ cỏ..." (*)

3.

Đó là những ngày cận Tết năm 1976, của hơn bốn mươi lăm năm về trước. Bài thơ của Vũ Anh Khanh và hình ảnh xóm đạo Tha La vẫn luôn theo tôi qua bao nhiêu sông dài biển rộng, qua bao nhiêu năm tháng đời người... Lần cuối tiên đưa nhau ở bến xe Trảng Bàng, Ngọc Liên người con gái xóm đạo tặng tôi bức ảnh ngôi giáo đường với lời nhắn nhủ: "Anh Hoàng nhớ trở về thăm xóm đạo, thăm Tha La nhé anh!". Tôi đã hứa: "Chắc chắn anh sẽ trở lại thăm Tha La, thăm xóm đạo và gia đình Liên"! Tôi định nói thêm: "Để được gặp lại Ngọc Liên". Nhưng nhìn vào đôi mắt đen tròn của nàng, tôi biết mình không cần phải nói. Trước khi bước lên xe, không hiểu sao tôi quay lại đưa tay về phía Ngọc Liên, như một phản xạ tự nhiên. Và nàng cũng đưa tay cho tôi nắm. Bàn tay người con gái mềm mại, ấm áp trong lòng tay tôi bịn rịn, không rời... Chuyển xe Trảng Bàng - Sài Gòn rời bến, để lại sau lưng hình bóng người con gái mờ dần trong bụi đỏ và lời hứa sẽ trở về.

Và tôi đã không giữ lời hứa với lòng, với người con gái xóm đạo năm xưa. Dòng đời không trôi xuôi theo lòng người ước hẹn. Tôi đã vượt qua bao nhiêu biển cả trùng khơi, qua bao nhiêu vùng đất lạ quê người nhưng vẫn chưa lần trở lại thăm vùng đất ven rừng, thăm lại ngôi giáo đường xóm đạo. Lần cuối cùng tôi được tin mẹ Ngọc Liên mất và cả gia đình dọn nhà về Di Linh để trồng trà. Còn Nguyễn Trần Thịnh về dạy ở Khánh Hòa, vượt biên và đang định cư ở Canada. Chỉ có vậy, tôi mất hẳn tin tức về "Thịnh râu", về gia đình Ngọc Liên, người con gái họ đạo... Bài thơ của Vũ Anh Khanh vẫn còn đó, ca khúc "Tha La Xóm Đạo" của Dzũng Chinh sẽ còn sống mãi trong lòng mỗi chúng ta. Ngôi giáo đường cũng vẫn còn đó, xóm đạo Tha La cũng mãi còn đó với miền đất đỏ Trảng Bàng, nhưng những người yêu thương của tôi giờ ở phương nào? Tha La xóm đạo trong tôi không phải chỉ qua hình ảnh trong bài thơ của Vũ Anh Khanh mà là ngôi nhà của gia đình cậu mợ Sơn và Ngọc Liên, người con gái có nụ cười ngoan hiền khó quên; là người giáo dân đôn hậu hiếu khách, là tiếng chuông đổ liên hồi trong xóm đạo mỗi buổi chiều rơi. Hình ảnh của Thịnh, của Ngọc Liên và của

giáo dân Tha La đứng dọc bên đường đất đỏ cúi đầu cầu nguyện vẫn còn đọng mãi trong tôi, không nhạt mờ qua năm tháng. Bây giờ họ sống ra sao, ở đâu trong dòng đời xuôi ngược vô chừng? Bức ảnh ngôi giáo đường "Họ Đạo Tha La" Ngọc Liên tặng tôi cũng không còn nữa, cảnh hoa sim rừng tím nhạt cũng đã để lại dấu đó nơi gió cát bụi đời. Nhưng hơi ấm bàn tay mềm mại và những dòng chữ nắn nót viết phía sau bức ảnh của người con gái buổi tiễn đưa, vẫn còn trong tôi như mới chợt hôm nào:

"... Hãy về thăm xóm đạo
Có trái ngọt cây lành.
Tha La dâng ngàn hoa gạo,
và suối mát rừng xanh.
Xem đám chiên lành thương áo trắng.
Nghe mùa đổi gió nhớ quanh quanh..." (*)

Nguyễn Vĩnh Long

(*) Tha La Xóm Đạo - Vũ Anh Khanh